

ЧУДОМИР ПАПАЙ, ФИЛЧО!

chitanka.info

Какво да ти разправям бе, момче? Гледай ме и не питай.
Кашлица и сиромашия не могат да се скрият.

Не върви, Маленчо, не върви, батьовото! Девет занаята имам,
ама виж ме на какво приличам. Каквото съм захванал, все нищо не
излиза накрая. Понякога седя и си мисля: или аз съм нещо отхапан в
мозъка, или хората са лоши, и намирам, че и едното е вярно, и другото
е вярно. Едно време кака Мита се хванала на бас с чичо Кольов Гергя
за червено яйце. Малки били и двамата. Кака Мита ме носела из двора
и ме дункала да не плача. Минал Герги чиков, подал ѝ един костелив
орех, поела го тя и той изведнъж:

— Ядец!

Стреснала се кака, рекла да плесне с ръце, изпуснала ме и
тиковата ми издумтяла на коравата земя. Не се пукнала, да речеш, а
само едно рогче ми изскочило на темето, ама — природни явления!
Отгде да знаеш дали не съм се повредил малко тогава.

От друга страна, и нашите хора не са цвете ха! На свой човек не
дават да се издигне. Щръкне ли му малко главата над тях, ще правят,
ще струват, ще му я приведат да се сниши и надолу да гледа.

Пък да го използват, да го измамят, да го излъжат — няма други
като тях.

И всички са такива — от Готя Голото до мама. Като се ожених и
отделих от старите, имах само един кон и една каручка. Туй ли да
захвана, онуй ли, па почнах да превозвам пътници.

Зимно време нашиенци, значи, до града и обратно, а лятно време
гости на баните. Хубаво, ама нали лоша природа са нашите селяни,
брате? Тръгна ли за града, да речем, с двамина, когото стигна из пътя,
все мята ръка и вика:

— Филчо, качи ме, чиковото, да се повозя без пари, че съм си
убол петата и куцам!...

— Повози ме мъничко, лелин Филчо, че ми се е уседнал кръстът
снощи, като товарихме чували на воденицата.

— Да се метна малко отзаде, баджанак? Прав ще стоя!...

И аз качвам този, товаря онзи, докато се препълни каруцата по
сватбарски и конят почне да плете крака.

Към града тъй, на връщане пак така и дойде ли време да слизат,
изгледам им гърбовете и нито пазарените плащат, нито непазарените.

— Тя не става тъй тая работа — си рекох един ден, — ама дорде не е умрял конят, да взема да го продам.

Продадох го бе, продадох и него, и каручката и си отворих дюкянче. Бакалийка, знаеш, дребоськ — туйцък-онуйцък. Дадох си всичките парици на един евреин за стока, а той ми отпусна кредит за още толкова.

„Гледай човек — мисля си. — Друга вяра, ама на — и сърце има, и душа му дал господ в изобилие. Не прилича на нашите главанаци, дето все гледат как да те използват и запилеят. Не ме знае, не ме познава — и трак! — пет хиляди кредит!“

Почнах аз полека-лека търговийката, ама нали ме начоголиха пак като кучета умрял кон тия пусти близки и родници! Нали се зареди вересия след вересия!

— Дай, Филчо! Претегли ми, чина, три гранчета от синия сулан, че ми не достига за вътък. И една макара ми дай, па ги забележи, че като си дойде довечера чично ти, ще ти ги плати.

— Дай, свате, една кутия цигари и кибрит и ги драсни на тефтеря, че нямам дребни!

— Капни ми, баба, мъничко шарланец, че изгоря лукът на огъня, и като ми снесе кокошката, ще ти ги донеса топлички, топлички!

Наплесках тефтеря аз от кора до кора с вересии и не мога да събера пари ни за погашение на евреина, ни за брашно вкъщи.

Ликвидация, значи, фалимент!

Не щеш ли един ден дойде и той.

— Добре дошъл!

— Добре намерили!

Посрещнах го, поканих го и той все весел, все засмян и ни дума за парите.

Спомних му аз изотдалеч, пооплаках му се, а той:

— Дребна работа — вика, — няма значение за мене. Аз — вика — парите не ги смятам за нищо.

„Виж — мисля си — сърце, виж душа в изобилие!“

— Това — казва — не е важно, ами като на приятел искам да ти поверя една тайна. Един мой роднина — вика — манифактурист фалира. Като фалира — вика, — човечина, знаеш, скрил си малко стока у познати в махалата. Хубаво, ама кредиторите подушили и го дебнат. Дебнат го, значи, и е натясно. Иска да я продаде в града, а не

може, че ще го хванат и ще му я вземат. Оплака ми се, че иска на всяка цена да се отърве от нея. Памук — вика, — фино нещо! Прежда № 14. Тъкмо за тебе. В село ще я продадеш — вика — като топъл симид за една неделя. Ако можеш — вика — да събереш 5000 лв., ще вземеш всичката. За останалите ще почака. Келепир — вика — рядък случай! Да има как, аз ще го взема, но в града е опасно. Помисли си — вика — и да не се бавим. На сто триста печалба ще имаш.

Бря, ами сега! Изпушта ли се такова нещо! Помислих, помислих, че като се разтичах, като се разплаках, разхленцах пред баща, пред братя, чичовци, вуйчовци — събрах с голяма мъка сумата, подписах полици, метнахме се на чичовата Дончова каруца и хайде в града. Стигнахме по тъмно и спряхме пред една порта в еврейската махала. Дадох му парите, слезе той и ми рече:

— Аз — вика — ще вляза да му ги броя, ще пригответя чувалите и ще ти дам знак да дойдеш да пренасяме стоката, а сега стой тук и гледай да не ни следи някой. Стой — вика — и гледай нагоре и надолу!

Стоях, брате, чаках, озвъртхах се, почна да се съмва, а няма ни евреин, ни стока, ни дяволи. Разбрах, че ме е изльгал. Имах да му дължа 5000, усетил човекът, че няма да мога да му ги платя, и измислил тази история с памука. Прибра си парите, и толкоз.

Слязох от каруцата, обърнах коня, пих една студена вода и се заклатих като отровено куче из чаршията. Вървя и нали нищо не виждам отпреде си, препънах се по едно време в една купчина ряпа.

— Не я ритай, не я ритай — обади се стопанинът, — ами си купи да видиш какво нещо е! Прясна стока е, като шекер се топи в устата и не лути много.

— Как я даваш? — питам ей тъй, колкото да реча нещо.

— Левче — вика, — левче килото. Без пари нещо.

— Ами ако взема всичката?

— Ако я вземеш — вика, — ще ти я отстъпя по осемдесет стотинки.

Имех в себе си някой и друг лев. И тъй зло, мисля си, и инак зло, ами я да я купя тая пущина, па може от нея да ми потръгне напред. Дадох му по шейсет стотинки на килото, пазарихме я, натоварих я и, срам не срам, от манифактурист станах търговец на ряпа! Поех обратно! Като минах край Тунджа, измих я, подредих я и още от края на селото се провикнах:

— О, ряпа, оoo! Сиромашки кашкавал!

Развиках се, батьовото, ама нали проклета природа селска! Да беше някой от града, другоселец да беше, такава хубава ряпа за един час щеше да я продаде по два лева килото. Ама нали съм аз! Нали е „наш Филчо“! Най-напред се показа Деша Загубанкина с кошница в ръка и щом я видя, чумоса ме и рече:

— Ууу, той бил Филчо! Дано те порази, дано! Аз мислех, че е зарзватчията.

И се връща назад.

След нея излезе Миндил Данка Копанкина:

— Мари, дано пуст, дано, той бил наш Филчо!

Дойде, порови я, погледа я и си продължи пътя.

— Добре де — викам, — хайде Филчо е ваш, ама ряпата, като не е ваша, защо си не купите, а? Защо бягате?

Мина след тях клисарят, взе си една за мезе без пари, мина попът, и той мушна в джобовете си и отиде да ги опитва в кръчмата, че като кипнах, че като извих каруцата, та я закарах в Джанков вир, тръснах всичката ряпа в най-дълбокото й:

— Нà ви — рекох — ряпа! Нà ви търговия. Нà ви „наш Филчо“!

Зарязах оттогава и дюкян, и всичко, отървах се и ми олекна.

Та ти казвам, батьовото, и свинар станах после, и разсилен в училището, и на жътва ходих, и много, много занаяти промених, ама един ми остана най-сигурният: просията! Нямам ли, изпрося си и туйто! Дават хората — не мога да се оплача. Лоши са инак, ама гладен ли си, ще ти дадат зальк, колкото да не умреш. Речеш ли да забогатееш, да ги надминеш, ще те препъват, ще ти пречат и няма да ти позволяят. Затова не ги обичам много, ама пак без тях не мога.

А ако искаш да знаеш, най-много ме е яд на мама.

Като бях мъничък, яде ми се не яде, а тя:

— Папай, Филчо, хлебец! Папай, мама, манджица! Папай, папай!...

А сега, като пораснах и ида да й се примоля за една копаня брашно, че като отвори една уста да викне:

— Гърлица, дано! Пукница! Ушите ми изядохте! Съсипахте ме! Свършихте ме! Какво беше туй плюскане и туй чудо, да се не свърши!

— Защо ти — викам, — такава и онакава, врециш като коза, а? Нали ти ме учи едно време да папам топъл хляб и манджица! Кажи де!

Толкова жъльд има из гората и толкова трева из ливадите, не можа ли да ме привикнеш тях да ям, с тях да се храня, че да ми е лесно сега, а? Нàти сега: папай, Филчо, хлебец! Нàти: папай, мама, манджица!...

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.